

การศึกษาการให้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขาประชากรศาสตร์**

คาราวรรณ เจียมเพิ่มพูน*

การศึกษาการให้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขาประชากรศาสตร์ เป็นการศึกษาถึง ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทยสำหรับหนังสือและเอกสารในสาขาประชากรศาสตร์ของ บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการจากห้องสมุด เฉพาะทางประชากรศาสตร์และแพทยศาสตร์ ในกรุงเทพมหานคร รวม ๗ แห่ง พร้อมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหัวเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ ยังทำการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ถึงหัวเรื่องทางประชากรศาสตร์จาก ๓ แหล่ง ได้แก่ หัวเรื่องจากหนังสือ "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๓" หัวเรื่องจากการรวบรวมหัวเรื่องที่บรรณารักษ์ของห้องสมุด ๗ แห่ง ได้กำหนด ขึ้นใช้เอง และหัวเรื่องจากคำหรือวลีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในหนังสือและเอกสารในสาขา วิชาประชากรศาสตร์ เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความนิยมในการเลือกใช้หัวเรื่องของผู้ใช้บริการ ของห้องสมุด อันจะเป็นแนวทางในการกำหนดหัวเรื่องสำหรับหนังสือและเอกสารทางด้าน ประชากรศาสตร์ของบรรณารักษ์ต่อไป ห้องสมุดที่ทำการสำรวจได้แก่ ห้องสมุดสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะ แพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ห้องสมุดคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และห้องสมุดศูนย์ประมวลข่าวสารการอนามัยครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์และตอบแบบ สอบถามจำนวน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มบรรณารักษ์จัดหมู่ และทำบัตรรายการในห้องสมุดที่ทำการสำรวจ ๗ แห่ง จำนวน ๗ คน และกลุ่มผู้ให้บริการของห้องสมุด จำนวน ๓๔ คน

** สรุปจากผลงานวิจัย ซึ่งได้รับเงินทุนสนับสนุนจากมูลนิธิศาสตราจารย์
ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

* บรรณารักษ์ ระดับ ๔ ห้องสมุดสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุดที่บรรณารักษ์ประสบกันมากในการให้
หัวเรื่องภาษาไทยสำหรับหนังสือและเอกสารในสาขาประชากรศาสตร์ คือ ปัญหาการขาดหนังสือ
คู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทยที่จะใช้เป็นแนวทางในการให้หัวเรื่องสำหรับหนังสือและเอกสาร
ในสาขาประชากรศาสตร์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทยที่ใช้กันอยู่
ซึ่งได้แก่ "หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย" ซึ่งเป็น
หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องสำหรับห้องสมุดที่มีหนังสือและเอกสารในสาขาวิชาทั่ว ๆ ไป ไม่เน้นหนัก
สาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาประชากรศาสตร์ในหนังสือ
คู่มือดังกล่าวจึงมีน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการของบรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการใน
ห้องสมุดเฉพาะสาขาวิชาประชากรศาสตร์ นอกจากนี้บรรณารักษ์ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับศัพท์
บางคำที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ ปัญหาในการเลือกใช้คำให้สั้น กะทัดรัด สละสลวย มีความ-
หมายตรงกับสิ่งที่ต้องการที่สุด และเป็นคำที่ผู้ใช้เข้าใจความหมายและนิยมใช้กัน ปัญหาความร่วมมือ
ระหว่างบรรณารักษ์ในการให้หัวเรื่องภาษาไทยในห้องสมุด เป็นต้น สำหรับข้อเสนอแนะในการ
ปรับปรุงหัวเรื่องภาษาไทยในสาขาประชากรศาสตร์ ควรมีการประชุมตกลงกันในเรื่องการกำหนด
หัวเรื่องเพิ่มเติมขึ้นใช้ และควรมีการจัดทำหัวเรื่องภาษาไทยในสาขาประชากรศาสตร์ขึ้น และ
เป็นหัวเรื่องที่ยอมรับกัน แล้วจัดพิมพ์ออกเผยแพร่เป็นหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขา
วิชาประชากรศาสตร์ในวงกว้างห้องสมุดเฉพาะในสาขาวิชาดังกล่าว หัวเรื่องที่จะจัดทำนี้ควรมีการ
ปรับปรุงปีละครั้ง เพื่อให้เป็นหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องที่ทันสมัย และครอบคลุมศัพท์ทางวิชาการ
ต่าง ๆ ได้สมบูรณ์ สำหรับในกรณีให้หัวเรื่องที่แปลมาจากศัพท์ภาษาต่างประเทศ ผู้จัดทำหัวเรื่อง
ควรที่จะปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาประชากรศาสตร์ เพื่อให้ได้ศัพท์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายใน
วงการนักประชากรศาสตร์ และในการเขียนทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ ควรมีวิธีเขียนตัวสะกด
โดยดูเทียบจากหนังสือคู่มือหลักเกณฑ์การเทียบตัวสะกดของราชบัณฑิตยสถาน เพื่อให้หัวเรื่องนั้นมี
แนวการสะกดที่เหมือนกันทุกห้องสมุด นอกจากนี้ควรมีความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ
ในสาขาวิชาประชากรศาสตร์ กับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในการกำหนดหัวเรื่องเฉพาะ
ขึ้นใช้ และห้องสมุดแต่ละแห่งควรจัดทำบัญชีหัวเรื่องใหม่ไว้เพื่อสะดวกในการใช้และตรวจสอบใน
ห้องสมุด นอกจากนี้ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไว้ว่า ควรมี
การจัดตั้งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างห้องสมุดเฉพาะในสาขา
ประชากรศาสตร์ ในการกำหนดหัวเรื่องขึ้นใช้เพื่อให้ได้หัวเรื่องที่ได้มาตรฐานและทันสมัยเป็นที่

ยอมรับกัน และกลุ่มบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดหัวข้อเรื่องขึ้นใช้อีกกลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้บริการห้องสมุด โดยอาจจะให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้แสดงความคิดเห็นว่าตนต้องการหัวข้อเรื่องในลักษณะใด เพราะผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่นิยมใช้บัตรเรื่อง เพราะบัตรเรื่องเป็นบัตรรายการที่จะสนองความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดในการค้นหาหนังสือและเอกสารในห้องสมุด เมื่อผู้ใช้ห้องสมุดไม่สามารถจดจำชื่อผู้แต่งหรือชื่อหนังสือได้

สำหรับผลการศึกษาเกี่ยวกับความนิยมในการเลือกใช้หัวข้อเรื่องภาษาไทยในสาขาวิชาประชากรศาสตร์ของผู้ใช้ห้องสมุดนั้น จากการสำรวจและรวบรวมหัวข้อเรื่องภาษาไทยจาก ๓ แหล่ง ได้หัวข้อเรื่องที่จะนำมาจัดทำแบบสอบถามจำนวน ๑,๓๐๔ หัวเรื่อง และเมื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามได้ ๔๔๑ กรณี ผลจากการศึกษาพบว่า หัวเรื่องที่มีผู้วิจัยเสนอให้ส่วนใหญ่ผู้ตอบเห็นว่า เป็นหัวข้อเรื่องที่เหมาะสม และหัวข้อเรื่องที่มีผู้ตอบว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่เหมาะสมเกินร้อยละ ๔๐ ของผู้ตอบทั้งหมด มีจำนวน ๓๒๔ หัวเรื่อง ซึ่งหัวข้อเรื่องเกือบทั้งหมดมีลักษณะเป็นคำสามัญทั่วไป และเป็นคำที่ผู้ใช้ห้องสมุดคุ้นเคยกัน มีหัวข้อเรื่องเพียง ๓ หัวเรื่องเท่านั้น ที่มีลักษณะการใช้คำกลับคำ หรือมีหัวข้อเรื่องย่อยประกอบหัวข้อเรื่องใหญ่ และเมื่อผู้วิจัยได้แยกพิจารณาถึงกลุ่มหัวข้อเรื่องที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่มีลักษณะการใช้คำต่างกัน ซึ่งมีหัวข้อเรื่องให้ศึกษา ๖๐ กรณี ผลการศึกษาปรากฏว่า หัวเรื่องที่ใช้ห้องสมุดนิยมใช้กันเป็นหัวข้อเรื่องที่มีลักษณะการใช้คำแบบคำสามัญธรรมดาเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการกลับคำ มีหัวข้อเรื่องเพียง ๒ หัวเรื่องเท่านั้นที่เป็นหัวข้อเรื่องที่มีหัวข้อเรื่องย่อยประกอบหัวข้อเรื่องใหญ่

การที่ผู้ใช้ห้องสมุดนิยมเลือกใช้คำสามัญธรรมดาเป็นหัวข้อเรื่องในการค้นเรื่องที่ตนต้องการจากบัตรเรื่องนั้น อาจเป็นเพราะว่าผู้ใช้ห้องสมุดที่ตกอยู่ในกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่สูงพอสมควร และได้พบเห็นคำดังกล่าวอยู่เสมอ จึงมีความคุ้นเคยที่จะใช้คำที่ตนเคยพบเห็นบ่อยครั้ง และเป็นคำที่ใช้กันเป็นประจำ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามยังเป็นอาจารย์ นิสิต นักศึกษา และนักวิจัย ซึ่งต้องมีการค้นคว้ามาก ศึกษามาก ๆ ในหนังสือและเอกสารจึงผ่านสายตามาก และพบอยู่เป็นประจำ ดังนั้นผู้ใช้ห้องสมุดจึงอาศัยหลักความเคยชินกับคำที่พบเห็นมาใช้ในการค้นบัตรเรื่องของห้องสมุด

จากผลการวิจัยนี้ทำให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้หัวข้อเรื่องของบรรณารักษ์และผู้ใช้ห้องสมุดทั้ง ๒ กลุ่ม ว่าหัวข้อเรื่องที่บรรณารักษ์ใช้กำหนดเนื้อหาของหนังสือในห้องสมุดนี้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดมากน้อยเพียงไร ซึ่งผลจากการวิจัยนี้ได้ให้ข้อคิดว่าหัวข้อเรื่องที่บรรณารักษ์ใช้นั้น ควรจะมีการใช้ลักษณะคำแบบกลับคำหรือไม่ และควรใช้หัวข้อเรื่องย่อยประกอบหัวข้อเรื่องใหญ่มากน้อยแค่ไหน ข้อคิดอีกประการหนึ่งที่ได้จากงานวิจัยนี้คือ ในการกำหนดหัวข้อเรื่องที่ได้ประสิทธิภาพนั้น บรรณารักษ์ควรที่จะศึกษาถึงผู้ใช้ห้องสมุดว่ามีความประสงค์ที่ใช้หัวข้อเรื่องในลักษณะใด เพื่อว่าบรรณารักษ์จะได้ทราบถึงความนิยมในการเลือกใช้หัวข้อเรื่องของผู้ใช้ห้องสมุด และจะได้กำหนดหัวข้อเรื่องให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดมากที่สุด ซึ่งจะเป็นผลให้ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถค้นหาเรื่องที่ตนต้องการค้นโดยใช้บัตรรายการได้ นอกจากนี้บรรณารักษ์ยังสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดหัวข้อเรื่องขึ้นใช้ของผู้ใช้ห้องสมุดไปปรับปรุงกฎเกณฑ์การกำหนดหัวข้อเรื่องของห้องสมุดให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ด้วย

ในงานวิจัยนี้ แม้ผู้วิจัยจะได้เสนอคำใดคำหนึ่งตายตัว เพื่อที่จะให้เป็นหัวข้อเรื่องที่ใช่ในห้องสมุด แต่ก็ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะเลือกใช้เป็นหัวข้อเรื่องไว้ดังนี้คือ

๑. หัวข้อเรื่องที่มีผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่เหมาะสม จำนวนระหว่าง ๒๔-๓๔ คน หรือประมาณร้อยละ ๗๐ ขึ้นไป จัดว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง

๒. หัวข้อเรื่องที่มีผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่เหมาะสม จำนวนระหว่าง ๑๓-๒๔ คน หรือร้อยละ ๓๔.๐-๖๔.๐ จัดว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

๓. หัวข้อเรื่องที่มีผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่เหมาะสม จำนวนระหว่าง ๐-๑๒ คน หรือประมาณร้อยละ ๐.๐-๓๔.๐ จัดว่าเป็นหัวข้อเรื่องที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นนี้ คาดว่าจะช่วยให้บรรณารักษ์ในห้องสมุดเฉพาะทางประชากรศาสตร์แต่ละแห่งสามารถนำไปปรับใช้ในการพิจารณาเลือกใช้หัวข้อเรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอรายละเอียดของอัตราร้อยละของความเหมาะสมของแต่ละหัวข้อเรื่อง ไว้ในตารางที่ ๒๑ ในบทที่ ๔ ของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้เป็นประโยชน์ต่อไป